

WUOZ Olsztyn

Wpł. 10 WRZ 2019 Nr

Za: Podpis: *Tabler*

DOKUMENTACJA BADAŃ STRATYGRAFII WARSTW MALARSKICH NA OKNACH BUDYNKU PRZY UL MOSTOWEJ 1 W SĘPOPOLU

Sępólno wrzesień 2019

Autor - mgr Piotr Supryn
DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW
Dubiskiego 19, 10-752 Olsztyn

Dokumentacja chroniona prawem autorskim.
Olsztyn, wrzesień 2019 r.

mgr Piotr Supryn
Dyplomowany Konserwator Dziel Szuki
nr dypl. 1814/95 UMK
Supryn

ZAKRES OPRACOWANIA

- 1. Identyfikacja obiektu**
- 2. Opis obiektu**
- 3. Stan zachowania**
- 4. Badania konserwatorskie**
- 5. Wnioski, wartościowanie zabytku i zalecenia**
- 6. Dokumentacja fotograficzna**

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Rodzaj obiektu: karczma -wolnostojący budynek mieszkalny

Adres obiektu: Sępól, ul. Mostowa 1, dz. 48/3, Gmina Bartoszyce,

Przynależność administracyjna: województwo warmińsko-mazurskie

Czas powstania: początek XX w.

Technika wykonania: Budynek murowany z pełnej cegły na zaprawie wapiennej. Elewacje w całości tynkowane. Dach dwuspadowy kryty dachówką esówką.

2. OPIS OBIEKTU

Przedmiotem badania były okna w mieszkalnej kamienicy.

Oryginalne, drewniane okna, są skrzynkowe, dwudzielne, dwupoziomowe, czteroskrzydłowe. Skrzydła rozwierają się do środka. Słupek zdobiony jest półwałkiem, który, na obu kondygnacjach zwieńczony jest bardzo dekoracyjnym, cynowym kapitelem. Profilowane ślemię jest równorzędne ze słupkiem.

3. BADANIA KONSERWATORSKIE

METODYKA BADANIA.

Badaniu poddano tylko jedno z okien, gdyż na podstawie oględzin stwierdzono, że pozostałe okna w całości lub w znacznej większości, są wtórne. W celu określenia oryginalnej kolorystyki pobrano próbkę i zatopiono w chemoutwardzalnej żywicy akrylowej. Następnie przygotowano naszlif przekroju, poddano obserwacji pod mikroskopem optycznym i udokumentowano barwne warstwy wykonując cyfrowe zdjęcie próbki w powiększeniu w przedziale $\times 10$. Zaobserwowany kolor farby odszukano we wzorniku barw 2 NCS (Natural Colour System), opracowanego przez Scandinavian Colour System Institut AB w Sztokholmie i odnotowano jego symbol. Miejsce, z którego pobrano próbkę udokumentowano fotograficznie i zestawiono ze zdjęciem mikroskopowym przekroju próbki. Ponadto wykonano odkrywki sondażowe w celu porównania ich z przekrojem próbki. Próbkę do badań pobrano z ramy środkowego okna, na parterze elewacji frontowej.

4. STAN ZACHOWANIA.

Poza jednym oknem, stolarka okienna jest wtórna. Okna pochodzą z różnego czasu i dlatego różnią się nieco stanem zachowania. Najstarsze z nich znajdują się w mieszkaniu na parterze, od frontu, oraz na piętrze, na klatce schodowej, od strony podwórza.

Wszystkie okna w budynku są w bardzo złym stanie. Są nieszczelne, zawilgocone, a nawet ze śladami porostania grzybami. Jedno ze starszych okien, na piętrze klatki schodowej, jest w stanie całkowitego zniszczenia. Skrzydła okienne rozsypują się i nie trzymają szyb, dlatego zostały zabite gwoździami. Luźne szyby stwarzają jednak zagrożenie dla mieszkańców, gdyż okno ulokowane jest nad wejściem do budynku.

Stare okna na elewacji frontowej także w znacznym stopniu uległy zniszczeniu. Drewno jest zszarzałe, suche i łupliwe. Na skutek biologicznej korozji utraciło swą twardość i elastyczność. Rozwarstwa się wzdłuż włókien. Jego powierzchnia pokryta jest grubą warstwą wielu farb. Część farby intensywnie złuszcza się. Okna mają liczne ubytki, krawędzie są wyoblone. Skrzydła są wypaczone i nieszczelne.

5. WNIOSKI, WARTOŚCIOWANIE ZABYTKU I ZALECENIA

W wyniku badań stwierdzono, że jedyne okno, które można uznać za oryginalne, to środkowe okno, na parterze, na elewacji frontowej. Pozostałe okna były wymieniane przez mieszkańców indywidualnie w różnym czasie. Świadczy o tym budowa oraz proporcje i podział skrzydeł. Środkowe okno zachowało część elementów dekoracyjnych. Górne i dolne skrzydła dzielone są słupkami, na których umocowano półwałek. Półwałki zwieńczone są bardzo zdobnymi kapitelami. Są to odlewy z cyny, dziś już coraz rzadsze w obiektach zabytkowych. Stanowią one cenne świadectwa sztuki rzemieślniczej. Nie zachowały się drewniane bazy na półwałkach. Były to drewniane detale wklejone u dołu obu półwałków. Sąsiednie okna pozbawione są tych elementów wykończenia. Nie mają też profilowanego śłemia, a proporcje skrzydeł są inne.

Należy też zwrócić uwagę, że w przeszłości, podczas wymiany okien i tynku na elewacji, usunięto lub uszkodzono detale elewacyjne. Do dziś zachowały się jedynie dwa profilowane gzymsy podokienne, pod lewym i środkowym oknem.

Okno, które znajduje się na pierwszym piętrze klatki schodowej (od podwórza, nad wejściem) jest jedynym oknem rozwieranym na zewnątrz. Zaobserwowano, że jest mniejsze od

otworu w murze, w którym zostało osadzone. Ponadto, nie jest w nim ulokowane na środku. Wskazuje to, że najprawdopodobniej, zostało tu przeniesione z innego budynku po II Wojnie Światowej.

Wszystkie okna w budynku są zniszczone w tak dużym stopniu, że konserwacja ich nie podniosłaby walorów użytkowych. Nadają się do wymiany. Zaleca się, aby nowe okna były wykonane z drewna.

Okna frontowe powinny powtarzać kształt i podziały okna oryginalnego (środkowe na parterze). Pozostałe okna mogą powtarzać jedynie podziały. Dopuszczalne jest zastosowanie współczesnych technologii izolacyjnych w nowych oknach, np. zamiast budowy skrzynkowej, skrzydła mogą mieć zdwojone szyby. Należy jednak zachować dwa cynowe kapitele i po oczyszczeniu z warstw malarskich, zamontować je na listwie przymykowej nowego okna. Oczyszczenie kapiteli należy przeprowadzić w bardzo delikatny sposób, bez użycia twardych narzędzi, gdyż cyna jest materiałem bardzo miękkim, podatnym na zarysowanie. Po demontażu powinny być umieszczone na kilkadziesiąt godzin w kąpieli z żelu lub pasty stosowanych do usuwania starych farb. Polecane produkty to:

Scansol firmy Scandia Cosmetics s.a.

Remosol AM produkcji firmy INCO Veritas

Sto-Fassadenabbeizer firmy Sto-Ispo,

Graffiti-Entferner firmy Remmers,

Keim Disprrsionsentferner.

lub inne, podobne. Następnie kapitele należy umyć wodą.

Najlepszym materiałem, z którego mogą być wykonane okna jest naturalne drewno zabezpieczone wspólnie stosowanymi powłokami malarskimi. Badania wykazały, że stolarce otworowej należy nadać kolor biały, oznaczony symbolem NCS S-300. Farba powinna tworzyć powłokę całkowicie kryjącą, matową. Do wykończeniowego malowania dopuszcza się zastosowanie emalii ftalowej, olejno-ftalowej lub alkilowej. Możliwe jest także zastosowanie farby akrylowej.

6. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Piotr Supryn
Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki
nr. 1814/95 UMK

Widok ogólny elewacji frontowej.

Widok ogólny elewacji podwórzowej.

Okna na parterze elewacji frontowej. Z lewej strony wtórne, a z prawej oryginalne.

W przeszłości, przy okazji wymiany tynku usunięto z elewacji wiele detali. Zachowały się dwa profilowane gzymsy podokienne.

Oryginalne okno wyposażone jest w półwałki na listwach przymykowych, cynowe kapitele i profilowane ślęmię.

Fragment oryginalnego okna. Zaznaczono miejsce pobrania próbki.

Przekrój próbki. Na powierzchni drewna widocznych jest 5 warstw białej farby.

Farba oryginalna – biała.